

Asia: VN/463/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2022 alusta ja 30 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2023 alusta. (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Mitoitus mahdollistaa sosiaalityöntekijän aktiivisen työtteen ja lapsen edun toteutumisen. Vastentahtoisten perheiden tavoittaminen ja suhteen rakentaminen lapseen vaatii aikaa. Tuloksia ja parempaa vaikuttavuutta voidaan saavuttaa, jos tilanteisiin päästään kiinni varhaisessa vaiheessa. Liian suuri asiakasmäärä johtaa reaktiiviseen työskentelyyn, jossa sosiaalityöntekijälle jää vain palveluita käynnistävä rooli, vaikka pääpaino tulisi olla arvioivassa ja suunnitelmallisessa suhdeperustaisessa työssä. Asiakasmäärästä on puhuttu vuosia, mutta asiaan ei ole pystytty vaikuttamaan ohjauksellisilla keinoilla. Tästä syystä on tarpeen kirjata se lakiin.

Sosiaalihuoltolain mukainen määritelmä erityistä tukea tarvitsevasta lapsesta on hyvin lähellä avohuollon asiakkaan määritelmää. Uhkana on, että asiakkaita siirretään tarpeettomasti. Tämän takia myös erityistä tukea tarvitsevien lasten osalta mitoitusta tulisi säännellä.

2. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojeluviranomaisen kansainvälisestä toimivallasta (17 §), lastensuojelun järjestämis- ja kustannusvastuusta kansainvälisissä tilanteissa (17 a §) sekä lastensuojelun tarpeen arvioinnista ulkomailla (17 b §). Selkiyttääkö sääntely rajat ylittäviä tilanteita?

Selkeyttää.

3. Esityksessä ehdotetaan säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta ja lapsen palvelutarpeen arvioinnista (26 §). Onko ehdotettu sääntely selkeä?

Tässä kohtaa tulee huomioida määritykset palvelutehtävistä ja sosiaalihuollon palveluprosesseista. Hyvä, että tässä määritellään vireilletulon käynnistävän sosiaalihuollon asian ja vasta erillinen ratkaisu lastensuojelun asiakkuuden. Pykälässä puhutaan arvioinnin yhteydessä "muu lastensuojelun työntekijä". Emme tunnista, että arvioitaessa kiireellisiä lastensuojelun toimenpiteitä, kyseessä voisi olla muu kuin sosiaalityöntekijä. Pykälässä lukee: "Lapsen sosiaalihuollon asia tulee vireille

lastensuojelussa hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta." Vireilletulona yleisesti ottaen ymmärretään lastensuojeluilmoitus tai yhteydenotto, mutta niitä ei tässä mainita. Tässä tullaan SHL - LS suhteeseen. Voisiko siltä osin selkeyttää?

Pykälässä 25b sosiaalihuollon asiakkuuden alkaminen ja ehdotus yhteen rekisteriin siirtymisestä on hyvä. Asia voi alkaa sosiaalihuollon asiana ja käsitellään lapsiperheiden palvelutehtävässä. Perusteluissa tms. tulisi kuitenkin ottaa huomioon, että lastensuojelu tarpeen selvittäminen on kuitenkin lastensuojelun palvelutehtävään kuuluvaa asiakastietoa, joka rajaa näkyvyyttä. Olisi hyvä katsoa tämä kohta yhdessä THL:n määritysten kanssa, koska THL:n määritysten tulee nojata lakiin.

4. Esityksessä ehdotetaan säädettävän tehostetusta avohuollon tukitoimesta (37 b §). Mikä on näkemyksenne sääntelyn selkeydestä suhteessa muihin lastensuojelun avohuollon palveluihin?

Tämä sääntely jää epäselväksi. Tavoite ja tarkoitus on hyvä, mutta käytännössä sisältyy jo 36 §. Avoperhekuntoutus / perhekuntoutus kotiin -palveluita ei ole erikseen mainittu lainsäädännössä, mutta näistä kirjauksen lisääminen 36§ riittäisi. Tämä voi aiheuttaa myös uuden prosessin vaiheen huostaanoton käsittelyyn. Nykyisellään huostaanottohakemuksessa käydään läpi, miksi avohuollon palvelut eivät ole riittäviä. Tämän jälkeen pitäisi vielä erikseen käydä läpi tehostetun avohuollon mahdollisuus, vaikka käytännössä kaikki keinot ja palvelut on jo tarjottu avohuollon kautta.

5. Onko esityksessä ehdotettu 49 a §:n 2 momentin c-kohdan päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä sijaishuollon integroitua palvelu ja sitä koskeva päätöksenteko (49 b §) sääntelyltään selkeä ja toteutettavissa käytännössä?

Lapsilla ja nuorilla on oltava mahdollisuus saada katkaisua ja vieroitushoitoa sekä päihdekuntoutusta. Koska tämän toteuttaminen terveydenhuollon sisällä on käytännössä vaikeaa, on tämä sääntely tarpeen. Käytännön toteutus on vaikeaa, koska vieroitus ja katkaisu on luonteeltaan lyhyttä ja nopeaa /akuuttia. Samaan aikaan tulisi turvata hoidon jatkuvuus ja välttää sijaishuoltopaikan muutoksia.

Päätöksentekokäytäntö on epäselvä. Pelkona on, että palvelua aletaan "tilaamaan" sosiaalityöntekijältä. Tämä jää nyt vähän epäselväksi ja ero ehoon on paikoin

häilyvä.

6. Esityksessä ehdotetaan erityisen huolenpidon palvelun tuottamisen keskittämistä julkisen sektorin toimijoille (60 d §). Muutokseen esitetään pitkää siirtymäaika vuoteen 2026 asti. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Tämä on hyvä asia. Perusoikeuksiin puuttuminen tässä määrin on merkittävää julkisen vallan käyttöä, joka tulee olla julkisella toimijalla. Mikäli edellä säädely vaativa sijaishuolto toimii, kuten on ajateltu, niin tarve erityiselle huolenpidolle tulisi vähentyä. Tämä auttaa siirtymässä. Siirtymäaika on riittävä vaadittuihin muutoksiin. Kun katsoo vaativan sijaishuollon "kategorioita", voi ennustaa erityisen huolenpidon asiakasprofiilin muodustuvan väkivaltaisesta käyttäytyvien lasten hoitamisesta. Tämä on syytä huomioida mahdollisia uusia yksiköitä suunniteltaessa ja otettava huomioon mm. turvallisuuskysymyksenä.

7. Esityksessä ehdotetaan vähimmäishenkilöstömitoituksia vaativan sijaishuollon ja erityisen huolenpidon palveluihin (59 a §). Mitoitukset porrastetaan vuosille 2022–2026, täysimääräisinä mitoitukset tulisivat voimaan vuonna 2026. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Esitys on hyvä. Nykyinen "mitoitus" on muodostunut kilpailutusten kautta ja ei perustu säädäntöön. Esim. kilpailutuksissa käytetty erityisyksikön määrillä on tarkoittanut 1,3 mitoitusta, mikä ei käytännössä ole ollut riittävää ja sitä on paikattu vaihtuvilla keikkalaisilla ja lisäresursseilla.

Laitoshoitoon sijoitetut nuoret vaativat kaikki erityistä osaamista. Perhehoidon ensisijaisuus ja siihen satsaaminen on mahdollistanut sen, että laitoshoidon jää vain erityistä tukea tarvitsevia nuoria. Laitoshoidossa on monesti korostettu yhteisöhoitollista lähtökohtaa, mutta onko se näiden nuorten kohdalla vaikuttavaa? Reilumpi mitoitus mahdollistaisi yksilöllisempää hoitoa ja kuntouttavaa otetta, millä taas on selkeämmin tutkittuja vaikutuksia. Yhteisöllisyyttä ei myöskään ole aina järkevää rakentaa yksikön sisällä, vaan olisi tärkeämpää vahvistaa nuoren luonnollisia yhteisöjä ja verkostoja laitoksen ulkopuolella.

Kustannukset varmasti tilapäisesti nousevat, mutta kalleinta on tehoton hoito ilman vaikuttavuutta.

8. Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä kiinnipitämisestä lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi (68 a §). Onko sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Selkeä ja oikean suuntainen.

9. Esityksessä ehdotetaan muutettavan luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamista koskevaa nykyistä säännöstä (69 a §) siten, että siinä säädetty kiinniottaminen mahdollistaa poliisille toimivallan lapsen kiinniottamiseksi virka-apuna. Poliisin virka-avun antamisesta säädetään tarkemmin uudessa 69 b §:ssä. Onko ehdotettujen 69 a § ja 69 b § sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Tämä selkeyttää asiaa, mutta huolena on poliisin resurssi varsinkin haja-asutusalueella.

10. Esitys sisältää muutoksia työryhmän ehdotuksiin päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson aikana tehtävistä rajoitustoimenpiteistä ja yhteydenpidon erityisestä rajoittamisesta (71 § ja 72 §). Millaisia vaikutuksia ehdotetuilla muutoksilla näette olevan lapsen päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson toteuttamiseen?

Tämä selkeyttää ja ottaa huomioon päihdeongelman/riippuvuusongelman luonteen ja sen erityispiirteet esim. yhteydenpidon osalta. Nykyisellään on mahdoton nimetä tiettyjä henkilöitä YPR-päätökseen.

11. Vapaamuotoiset huomiot edellä mainittuihin säännöksiin:

-

Björninen Jussi
Vaasan kaupunki - Lastensuojelu